

OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILA – NIMENI NU ESTE LĂSAT ÎN URMĂ – SUNTEM GATA?

**Prof.dr. Ion PĂRȚACHI,
Stela DERIVOLCOV**

Academia de Studii Economice a Moldovei, MD-2005,
Chișinău, str. B. Bodoniu, 61

web site: www.ase.md ipartachi@ase.md;
steladerivolcov@yahoo.com

ABSTRACT. *In 2015 humanity embarked to implement the Agenda 2030. The Sustainable Development Goals – with the “no one left behind” – became the main interface trying to achieve better and safer life for all people, irrespective specific conditions in every country. Achieving the SDG targets means the highest level of interaction of all national and international political and decision-making actors of all representatives of national statistical systems and private and business partners. Are we and our systems ready to face the challenges? Is there any country meeting all the requirements for a modern statistical system? Are the national statistical systems sufficiently integrative and open, innovative and methodologically sound to produce all SDG indicators?*

Actually, the analysis of national statistical systems through the perspective of these the questions represents the work on for the next 10-15 years to reach the utmost integrated, developed and modern societies, because the changes sought are going to be accompanied by chain transformations at all levels – social, economic, demographic and environment. The transformations will lead, in their turn, beyond the expected and planned results, to changing roles, responsibilities and obligations of all actors and players. Are we all ready for that?

Key words: *modernization of official statistics, modernization, national statistical system, overarching processes, Sustainable Development Goals.*

JEL CLASSIFICATION: C0, O110

INTRODUCERE

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă reprezintă un plan global pentru demnitate, pace și prosperitate, pentru oameni și planetă, pentru acum și pentru viitor. Deja trei ani de la implementarea Agendei, țările transpun viziunea comună în strategii și planuri de dezvoltare naționale.

Dezvoltarea durabilă a fost definită ca dezvoltarea care face față necesităților prezente fără de a compromite abilitatea generațiilor viitoare de ași satisface propriile necesități. Dezvoltarea durabilă necesită eforturi comune pentru construirea unui viitor inclusiv, durabil și rezilient pentru oameni și planetă.

Pentru ca dezvoltarea durabilă să fie atinsă, este important să fie armonizate trei elemente cheie: creșterea economică, incluziunea socială și protecția mediului. Aceste elemente sunt interconectate și toate trei sunt cruciale pentru bunăstarea persoanelor și societăților.

Eradicarea sărăciei în toate formele și dimensiunile sale este o cerință indispensabilă pentru dezvoltarea durabilă. În acest context, trebuie să existe promovarea creșterii economice durabile, inclusive și echitabile, creând, astfel, mai multe oportunități pentru toți, reducând inegalitățile, ridicând standardele vieții, promovând dezvoltarea și incluziunea socială echitabilă și promovând management durabil și integrat al resurselor și ecosistemelor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În 2015, umanitatea sa angajat să pună în aplicare Agenda 2030. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă - cu "nimeni să nu fie lăsat în urmă" - au devenit platforma principală care încearcă să realizeze o viață mai bună și mai sigură pentru toți oamenii, indiferent de condițiile specifice din fiecare țară. Realizarea țințelor ODD înseamnă cel mai înalt nivel de interacțiune între toți actorii politici și factori de decizie naționali și internaționali, reprezentanții sistemelor statistice naționale și

a partenerilor privați și de afaceri. Suntem oare noi și sistemele noastre gata să facă față provocărilor? Există o țară care îndeplinește toate cerințele pentru un sistem statistic modern? Sunt sistemele statistice naționale suficient de integrative și deschise, inovatoare și puternice din punct de vedere metodologic pentru a produce toți indicatorii ODD?

Angajamentul față de cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) împreună cu cele 169 ținte a pus întreaga omenire în fața faptului că acestea trebuie monitorizate și raportate. Astfel, setul de indicatori care vine să monitorizeze Agenda 2030 este de 241 la nivel global. Cadrul global de indicatori a fost elaborat de către Grupul Interinstituțional de Experți pentru ODD și a fost aprobat la Comisia Statistică din martie 2016. Consiliul Economic și Social și Adunarea Generală a ONU au adoptat acești indicatori. Astfel, Agenda 2030 a devenit documentul strategic la cel mai înalt nivel, aprobat de organizații internaționale și guverne ale țărilor membre ale ONU care aduce într-un singur cadru politicile sectoriale naționale și statistica. Cele 17 obiective de dezvoltare durabilă reprezintă intervenții și rezultate la toate nivelele și în toate sferele vieții: social, economic, de mediu, etc. Dar în același timp, acestea reprezintă modele și direcții de activitate care necesită abordare de integrare, coordonare, guvernanta și parteneriate.

- Fără sărăcie – Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context.
- Foamete „zero” – Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile.
- Sănătate și bunăstare – Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă.
- Educație de calitate – Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți.
- Egalitate de gen – Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.
- Apă curată și sanitație – Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți.
- Energie curată și la prețuri accesibile – Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.
- Muncă decentă și creștere economică – Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți.
- Industrie, inovație și infrastructură – Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.
- Inegalități reduse – Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta.
- Orașe și comunități durabile – Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.
- Consum și producție responsabile – Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile.
- Acțiune climatică – Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor.
- Viața acvatică – Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă.
- Viața terestră – Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate.
- Pace, justiție și instituții eficiente – Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.
- Parteneriate pentru realizarea obiectivelor - Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.

De fapt, succesul Agendei 2030 depinde nu doar de creșterile cantitative dar și de cele calitative: stabilirea parteneriatelor, dezvoltarea cadrului strategic și legislativ, abilitarea oamenilor și instituțiilor, etc. Indicatorii ODD au fost grupați în 3 grupe (Tier) după gradul de disponibilitate a metodologiei internațional acceptate, a datelor naționale dezagregate pentru majoritatea țărilor.

În Republica Moldova adaptarea Agendei 2030 a început în rezultatul colaborării între Guvern, ONU Moldova, în calitate de partener de dezvoltare-cheie al Republicii Moldova, și Expert-Grup, care a oferit susținere analitică întregului proces. Sarcina a constat în identificarea obiectivelor relevante și prioritare pentru Republica Moldova, precum și adaptarea obiectivelor pentru a satisface specificul național (fără a afecta natura și spiritul țințelor ODD). Este important faptul că procesul a fost foarte transparent: toți factorii de decizie interesați, partenerii de dezvoltare, reprezentanții sectorul privat și organizațiilor societății civile, precum și liderii civici au fost invitați la consultări.

”Procesul de adaptare a constat din cinci etape majore:

- Analiza tehnică a legăturilor dintre țințele ODD și politicile naționale. Obiectivul principal al acestei etape a fost de a înțelege nivelul de aliniere între Agenda 2030 și prioritățile de politică internă.

- Consultarea factorilor de decizie, partenerilor de dezvoltare, sectorului privat și organizațiilor societății civile cu privire la obiectivele relevante și prioritare ale ODD. Obiectivul principal a fost de a înțelege punctele de vedere ale cât mai multor părți interesate cu privire la care obiective ODD trebuie să fie adoptate de Moldova și sub ce formă (mai multe obiective necesită ajustări).

- Analiza tuturor interdependențelor dintre toate obiectivele ODD pentru a identifica obiective centrale, aplicarea cărora creează cel mai mare număr de efecte pozitive asupra celorlalte obiective și, astfel, accelerează punerea în aplicare a întregii Agende 2030. În acest fel, a fost identificat un set de „Obiective centrale ODD”, care trebuie să fie luat în considerație de către Guvern la prioritizarea alocării de resurse (realizarea acestor obiective facilitează realizarea celorlalte obiective). Având în vedere efectele lor de multiplicare, se recomandă ca „ODD-rile centrale” să fie încorporate în Strategia Națională de Dezvoltare. Restul țințelor ODD, care în niciun caz nu sunt mai puțin importante, au fost recomandate pentru a fi integrate în documentele de planificare strategică intersectorială și sectorială.

- Formularea recomandărilor pentru integrarea ODD-urilor în procesul de planificare și elaborare a politicilor la toate nivelele, pentru a face Agenda 2030 operațională.

- Definirea ecosistemului de date pentru ODD-uri, care a durat în paralel cu etapele de naționalizare a țințelor ODD menționate mai sus. O condiție esențială pentru punerea efectivă în aplicare a Agendei 2030 reprezintă un sistem robust și transparent de monitorizare și evaluare, care ar putea fi realizat în baza unui set de indicatori de performanță SMART, atribuit fiecărui obiectiv ODD. Din momentul în care țințele ODD relevante au fost identificate, o analiză statistică laborioasă a fost efectuată în scopul definirii indicatorilor adecvați, care vor fi utilizați pentru a măsura performanța în atingerea obiectivelor specifice”. [Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltarea Durabilă la contextul Republicii Moldova, Chișinău, 2017, pag. 8]

În linii generale, ”agenda națională de politici este aliniată doar parțial la Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), iar o treime din țințele ODD nu sunt reflectate în niciun fel în documentele naționale de politici. În total au fost analizate 169 de țințe, însă accent special s-a pus pe 126 de țințe numerice ale Obiectivelor de dezvoltare durabilă. Astfel, în rezultatul cartării agendei naționale de politici și a comparării acesteia cu ODD-urile doar 11% din țințele ODD sunt aliniată cu documentele naționale de politici și, prin urmare, nu necesită ajustări pentru a fi preluate. În același timp, majoritatea țințelor ODD (57%), sunt aliniată doar parțial la documentele de politici ale Republicii Moldova – se regăsesc doar unele componente ale acestor țințe și, prin urmare, strategiile naționale relevante necesită să fi ajustate pentru a reflecta mai bine spiritul și detaliile țințelor ODD. Circa o treime din țințele ODD nu sunt reflectate în niciun mod în documentele

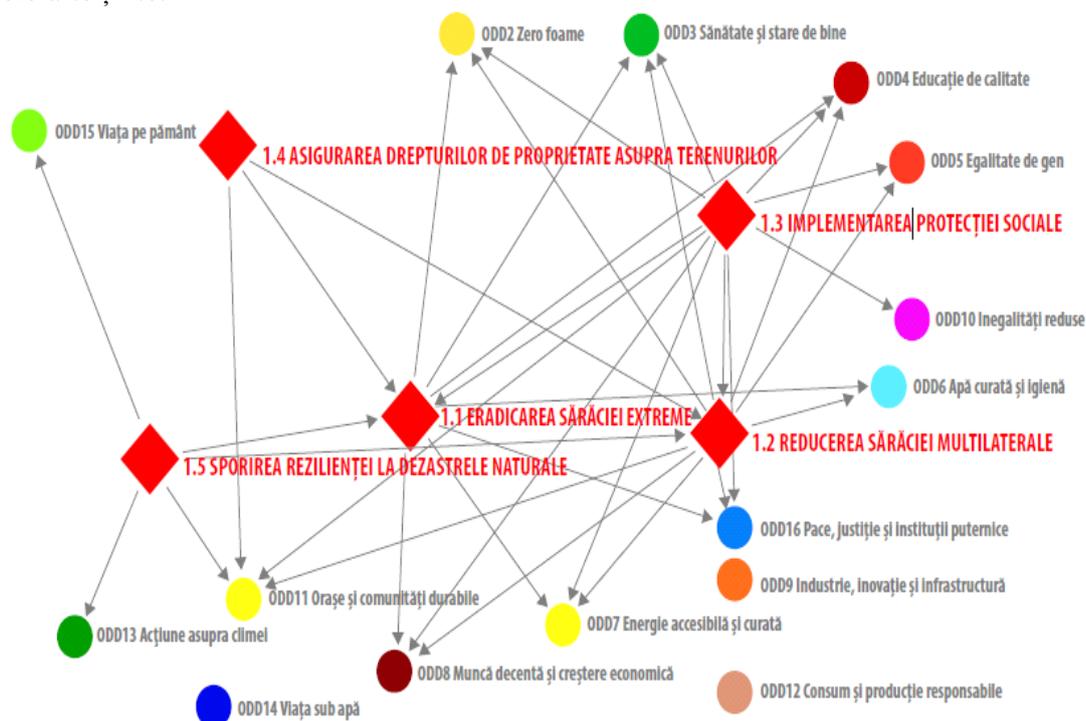
naționale de politici. Principalele cauze ale diferențelor dintre agenda națională de politici și țintele ODD sunt specificul național care face multe ținte irelevante, lipsa de viziune asupra unor domenii importante reflectate în ODD-uri, optica diferită a documentelor de politici, precum și nivelul diferit de dezagregare a beneficiarilor politicilor. O bună parte din ținte nu sunt relevante pentru Republica Moldova și, prin urmare, nici aliniate la documentele naționale de politici. Spre exemplu, țintele din ODD 14 care țin de protejarea mărilor și oceanelor, țintele din ODD 17 care sunt specifice țărilor dezvoltate și/sau organizațiilor internaționale, ținte din ODD 3 care vizează boli tropicale sau ținte din ODD 5 care vizează obiceiuri/tradiții ce nu se practică în Republica Moldova (ex: căsătoriile cu copii, timpurii și forțate, mutilarea genitală a femeilor etc.), dar și multe alte ținte specifice altor regiuni/țări nu se regăsesc din motive obiective în documentele de politici naționale. În mod evident, aceste decalaje nu servesc drept motiv pentru naționalizare. În schimb, lipsa de viziune asupra multor domenii importante reflectate de ODD-uri servește motiv temeinic pentru adaptarea documentelor naționale de politici. Analiza a demonstrat că problema sărăciei este abordată superficial și fragmentar în agenda de politici naționale, fapt ce constituie o lacună importantă în raport cu ODD 1. O abordare fragmentară observăm și în domeniului politicilor de sănătate, unde avem diverse documente de politici de combatere a diferitor boli, în timp ce unele ținte din ODD 3 abordează concomitent un set de boli (ex: țintele 3.3 și 3.4). Deseori, discrepanțele dintre ODD și agenda națională de politici sunt cauzate de optica diferită a politicilor publice. Spre exemplu, ținta 8.10 se bazează pe stimularea accesului tuturor la serviciile financiare, în timp ce documentul de politici relevant pune accentul pe asigurarea integrității și stabilității sistemului financiar, care este un factor declanșator pentru ținta 8.10. Altă cauză frecventă a discrepanțelor ține de nivelul insuficient de dezagregare a documentelor de planificare strategică în raport cu ODD. În particular, aceasta se referă la grupurile de populație deseori considerate drept vulnerabile: bătrâni, copii, mame cu copii, persoane cu dizabilități etc. Astfel, pentru o bună parte din strategii este necesar de sporit nivelul de detaliere privind beneficiarii politicilor, fapt ce urmează să fi e reflectat în modul corespunzător prin indicatorii de monitorizare și evaluare. ”. [Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova, Chișinău, 2017, pag. 12]

Existența acestor decalaje dintre agenda națională de politici și Agenda 2030 nu reprezintă în mod neapărat o deficiență, iar scopul exercițiului de naționalizare nu este de a modifica mecanic politicile naționale numai cu scopul de a le uniformiza cu ODD-urile. Succesul punerii în practică a ODD-urilor depinde de fiabilitatea cadrului de planificare strategică, care este în prezent destul de problematic în Moldova. În Republica Moldova există prea multe documente de politici, care adesea se suprapun sau se contrazic, nu sunt integrate în procesele de planificare bugetară, nu sunt monitorizare corespunzător și nici evaluate corect, iar responsabilitățile între partenerii de implementare nu sunt clar repartizate. Este esențială o viziune națională pe termen lung cu privire la documentul ce va include țintele prioritare ale Agendei 2030 globale naționalizate (adică, Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă „Moldova 2030”). În al doilea rând, documentele de planificare sectorială ale ministerelor de resort ar trebui să fi e simplificate și formulate în conformitate cu principiile și cerințele stricte, concentrându-se pe asigurarea realizării țăintelor agendei naționale de dezvoltare durabilă. Acestea ar trebui să fi e bazate pe dovezi și ar trebui să cuprindă obiective clare, costuri estimate, indicatori de progres și de impact măsurabili și concreți, și cerințe de raportare. În al treilea rând, cadrul de cheltuieli pe termen mediu ar trebui să fi e pe deplin legat de strategia națională de dezvoltare durabilă și documentele de planificare sectorială pentru a asigura că atingerea țăintelor comportă durabilitate financiară. Nu în ultimul rând, este necesar un angajament ferm din partea Guvernului și Parlamentului, eventual sub forma unei declarații sau memorandum, în vederea susținerii implementării Agendei 2030 și a prioritizării resurselor în această direcție.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă sunt compuse dintr-un număr mare de ținte de dezvoltare și de politici. Pentru prioritizarea și planificarea politicilor, este necesar de a înțelege cât de importante sunt diferite ținte și cât de puternic acestea se influențează reciproc.

Pentru a stabili care sunt țintele ODD importante, acestea au fost abordate nu ca ținte distincte, ci ca un set de elemente care se influențează reciproc în cadrul unui graf orientat finit. La prima etapă, pentru acest graf, noi am definit matricea adiacențelor (0,1) care stabilește absența / prezența influenței pozitive imediate (de runda întâi) de la fiecare țintă către restul țintelor.

Măsurarea centralității (importanței) pe baza gradului extern are avantajul simplității și clarității în mesajele transmise, dar dezavantajul esențial constă în ignorarea influențelor de runde superioare. Influențele de runde superioare ar putea fi mai bine estimate cu ajutorul altor indici de centralitate, cum ar fi proximitatea, intermediaritatea sau cei bazați pe vectorii proprii. Conceptul de centralitate poate fi înțeles mai bine dacă analizăm fi gura de mai jos: din toate țintele din ODD1, țintele 1.1, 1.2 și 1.3 sunt cele mai centrale deoarece acestea influențează în mod direct și pozitiv celelalte ținte.

Figura 1. Cartografierea interacțiunii indicatorilor ODD și stabilirea accelerațiilor.

Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltarea Durabilă la contextul Republicii Moldova, Chișinău, 2017, pag.

105]

În paralel cu evaluarea cadrului strategic, a avut loc procesul de adaptare națională a indicatorilor ODD la condițiile țării.

Procesul de cartografiere a indicatorilor globali a avut drept scop evaluarea inițială a relevanței fiecărui indicator, după care determinarea tipologiei acestora. Din total indicatori globali, indicatori au fost determinați ca fiind irelevanți și respectiv 171 indicatori relevanți pentru Republica Moldova. Conform tipologiei indicatorului, 152 indicatori din cei relevanți sunt cantitativi, din care 8 se regăsesc în mai multe ținte, iar 19 sunt indicatori calitativi (2 indicatori dublați), convențional definiți ca „indicatori narativi”. Evaluarea disponibilității indicatorilor globali s-a axat doar pe indicatorii relevanți unici, cu excepția celor dublați care se regăsesc nu doar într-o singură țintă. Din 144 indicatori globali relevanți, 65 (45%) sunt disponibili, 16 (11%) indicatori sunt disponibili parțial, iar 63 (44%) indicatori sunt lipsă. În cazul indicatorilor narativi 15 indicatori sunt lipsă și doar 2 indicatori pot fi raportați integral. Prin urmare, Republica Moldova la moment va putea raporta integral pentru comparabilitate globală și regională 65 indicatorii ODD, iar 16 vor fi raportați fără dezagregările specificate în indicatori. Naționalizarea țintelor ODD s-a rezultat și în modificarea unor indicatori globali considerați relevanți pentru Republica Moldova.

Din 144 indicatori globali cantitativi au fost preluați fără nici o schimbare 103 indicatori. Indicatorii globali care au fost ajustați (8 indicatori), în lista națională a indicatorilor au fost supliți cu 2 indicatori adiționali. În cazul indicatorilor pentru care nu a fost posibilă identificarea unui indicator național echivalent cu cel global sau ajustat, în procesul de consultare au fost stabiliți indicatori proxy în număr de 26. Cei mai mulți indicatori au rezultat din indicatorii globali care conțineau în definiție mai mulți indicatori sau pentru care sunt enumerate mai multe criterii de prezentare a indicatorului. Din 13 indicatori globali prin divizare au fost definiți 33 indicatori. În final, 144 indicatori globali s-au transpus în agenda națională în 172 indicatori ODD. Lista indicatorilor ODD naționali în final este formată din 226 indicatori, din care 172 indicatori globali naționalizați, 17 indicatori narativi, iar 37 indicatori au fost adițional identificați drept necesari pentru procesul de evaluare și monitorizare a țintelor naționalizate.

Cei mai mulți indicatori pentru raportarea progresului de implementare a ODD au fost stabiliți pentru ODD16 și ODD3, după care urmează ODD 4, 8, 5 și 1. Din total 226 indicatori naționali, 113 (50%) sunt disponibili integral, 11 (5%) - parțial, iar 102 (45%) indicatori sunt lipsă. Cel mai mare grad de disponibilitate a indicatorilor este pentru țintele din cadrul ODD 3, 4, 9, 10 și 12. Pentru celelalte obiective circa jumătate din indicatori sunt lipsă, fapt ce impune anumite limite în raportarea ODD [Naționalizarea indicatorilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă, Chișinău, 2017].

CONCLUZII

Acordul de asociere RM-UE prevede ajustarea treptată și a statisticii oficiale la Acquis-ul comunitar, fapt ce implică anumite angajamente față de produsele statistice disponibile și cele ce vor fi dezvoltate pe viitor. Biroul Național de Statistică urmează să-și fortifice rolul de coordonator al Sistemului Statistic Național, fapt ce va crea condiții necesare pentru realizarea unui transfer de competențe și abilități în aplicarea unor standarde de calitate pentru procesele de producție statistică utilizate de BNS la nivelul altor producători și deținători de date statistice.

Acest fapt este extrem de important în condițiile în care mulți indicatori ODD nu fac parte din statistica oficială sau în general sunt în afara sistemului statistic național. Ținta 17.18 și indicatorul 17.18.1 specifică expres necesitatea sporirii disponibilității indicatorilor de dezvoltare durabilă la nivel național conform dezagregărilor relevante și Principiilor Fundamentale ale Statisticii Oficiale, iar calitatea indicatorului fiind unul din aceste principii.

Și în acest caz, vorbim despre mobilizarea membrilor sistemului statistic național sub coordonarea Biroului Național de Statistică, a tuturor actorilor implicați și factorilor de decizie pentru respectarea angajamentelor naționale asumate ca țară membru a ONU.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE:

1. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova, Chișinău, 2017.
2. The Sustainable Development Goals Report 2018, United Nations New York, 2018
<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018.pdf>
3. *Legea Nr. 93 din 26 mai 2017 cu privire la statistica oficială. Monitorul Oficial Nr. 216-228, art. Nr : 349.*
4. Naționalizarea indicatorilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă, Chișinău, 2017